

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуусун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАКСАР

2004 СЫЛ
ОТ ЫҢЫН
6 КҮНҮН
ОПТУОРУУЧУК
№ 81
(9142)

ЭМИЭ БИИР ҮӨРӨХ ДЫЛА ааста, эмиз үгүс саҥа олох кизг суолугар көчкөх буолан көтө. Тийэх чуораан, экзамен, ситий-хотуу аттестатын ылы...

2003 — 2004 сс. үөрэх дыла хайдах түмүктэммитин билээри улуустаагы үөрэх управлениетын үөрэтэр-методическай отделын начальнига А. Е. МИРБАБАЕВАЛЫН көрүстүм.

— **Александра Егоровна, ааспыт үөрэх дылын түмүгүн туһунан тугу этизин этэй?**

— Билигин чопчу түмүк онорор эрдэ соҕус. Оскуолаларынан түмүк бу надизлэҥэ тахсыа. Бэйэбит сабагалырбытынан, хаачыстыбыт 44,5 бырыһыантан түспөтэ буолуо.

— **Биир кэлим экзамены (БКЭ) выпускниктар хайдах туттардылар?**

— Уон биир предметкэ туттубут. Экзамен уратыта дизайн оскуоланы эрдэ бүтэрбит оболор быйылгы выпускниктары кытта тэнгэ мизэстэтигэр туттардылар. Улуус үрдүнэн орто оскуоланы 500 үөрэнээччи бүтэрбиттэн иккитэ дыһыа олорон үөрэннэ. СГУ-га үөрэхкэ биир кэлим экзамен түмүгүнэн ылар буо-

туһун үөрэх управлениетыгар сүүр!

х х х

Эдэр аабааччыбыт, уһууһаах уһун үөрэх дыла бүтэ. Бука, сайынгы сынна-лантын ханна, хайдах атаарарын толкуйдаан эрдэбин. Онотугар салгы сайынгы оҥо үлэ, сынналанг лаабырдарын туһунан кэлсэ-тиһиз. Үөрэх управлениетын оҥо сайынгы сынналангын тарийэр үлэҥэ уонна политех-ническай үөрэхтээһингэ методичка Е. И. МИХАЙЛОВА субэтин истизбин.

— **Екатерина Ивановна, үлэ, сынна-ланг лаабырдарга төһө аһыллан эрэллэрий?**

— Лаабырдар ситэ аһылла иликтэр. Били-гин күнүскү лаабырдар үлэһэн эрэллэр. Хо-нуктаахтар бу ый 10-гар диэри аһыллыах-тара. Лаабыр аһар бары өтүһүн улахан эли-этингэ эрэйэр. Онон уоттан быһыыр этэ-рээт уонна санэпиднадзор киинин быһаары-маларын күүтэбит. Управление иһинэн аһыл-лар "Интеллект" дизайн информатика лаабыра Сыланга от ыйын 7 — 8 чыһылаларыттан саҕалаан үлэһэ. Төлөбүрө 500 солк. Мын-дабааһыга баар "Кустук" экологическай лаабыр үлэтин саҕалаата. Лаабыр быйыл му-

Оҕо сайынгы сынналанг

БИИР КЭЛИМ ЭКЗАМЕН ТҮМҮГЭ ТУГУ ЭТЭРИЙ УОННА БЫЙЫЛГЫ ЛААБЫРДАР ТУСТАРЫНАН

ланнар, оскуоланы бүтэрээчилэр бары кэр-мизэ БКЭ-ни туттардылар. Бу эксперимент бу-оларын быһытынан үөрэнээччи ханнык идэҥэ туттарсарынан предметин бэйэте та-лар. Быйыл БКЭ-ни 230 ааспыт сыллардаагы оскуоланы бүтэрээччи талла. Быйылгылар кытта холбоон 700-тэн тахса оҥо БКЭ сору-даһын толордо. Саамай элбэх — 706 үөрэнээ-ччи нууча тылын экзаменыгар кииристэ. Хаһаангылааҥар да элбэх оҥо биология предметин ордорбут (258). Математиканы 552 үөрэнээччи талан БКЭ форматынан онордо.

— **Туттары хаачыстыбата хай-дабыт?**

— Нууча тылын экзаменын быһырын 45,1 бырыһыан үөрэнээччи "4", "5" сыанага туттарбыт буоллабына, быйыл — 45,7 бы-рыһыан. Биологияга хаачыстыба бырыһыана быһырын — 46,9, быйыл — 48,6. Онон хаачы-стыба асааныгар улахан уларыкы суох. Хи-мия предметин 4 эрэ оҥо талла. Ол гынан ба-ран, хаачыстыбата үрдүк. Математикага аас-пыт үс сылга республикага бастыһыгар аса-аннарыгар сылдыбыт. Быйылгы да туруктук кулаҥа суох.

— **Хас медалистанныгыт?**

— Улуус үрдүнэн икки үөрэнээччи оскуо-ла кыһатын кыһыл көмүс мэтээлинэн бүтэрдэ: Хатылы орто оскуолатын үөрэнээччи Тула-ра Догдолова уонна Чурапчы II-III сүһүөх оску-олатыттан Анатолий Сергеев. Анатолий бэс ыйын 28 күнүгэр Дьокхускайга Президиумун көрсүлүүгэ сырытта. Отток үрүг көмүс мэтэ-элинэн оскуоланы 15 оҥо бүтэрдэ.

— **Үөрэхкэ киирээгэ целевой мизэстэ төһө көрүлүннэ?**

— Билингги туругунан Алданнаагы меди-цинскай училищетаан түөрт мизэстэ кэлэ. Сунуһа эрдэтээҥи выпускниктар биология-ны, нууча тылын үгэс буолбут (традицион-най) көрүнүһүн туттаран, быйылгылар БКЭ форматынан холонуохтарын сөп.

— **Үөрэхкэ туттарсар докумуону улу-устаагы үөрэх управлениетыгар ылабыт дуо?**

— СГУ-га туттарсар былааннаахтар доку-муоннарын от ыйын 10-гар диэри тутта олоро-бут.

— **Эппиэкит иһин баһыыба!**

Оттон, күндү выпускник, өскөтүн СГУ-га санаммыт буоллахына, докумуонун туту-

ниципальной тариллигэ бариллибитэ. Ол да буоллар, атын улуустартан, Дьокхускайтан оболор кэлэ тураллар. II-с сезон от ыйын 14 күнүттэн саҕаланар. Киириги үсүнүһа улуус-пут оботугар 700, атын улуус үөрэнээччитигэр 1000 солк. Лаабыр 65 мизэстээбиттэн отутун Кытайга үөрэнэр оболорго анаан бы-лааннаһыт. Кындага гуманитарнай хайыс-халаах "Алгыс" үөрэх-сынналанг лаабыра аһыллына.

— **Өссө ханнык лаабырдар аһыллы-ахтарай? Олох саҥа лаабыр баар дуо?**

— Саҥа тариллэр лаабыр суох. Кындага "Лидер" дизайн үлэһэ. Хатылыга саахымакка, Чыаппарага хайыһага дьарыктыахтара. Баралаах оболор "Факел" дизайн оҥо спортив-най оскуолатын лаабырыгар сыннаһахтар-ын, теннискэ үөрэнээччирин сөп. ЧРОСИО "Дабана" 5-с чыһылаттан I сезона аһылла-ра былааннаһар. Амма орто оскуолаты-гар "Араскы", Төлөйгө "Тойтоон" лаабыр оболору көрөөргө бэлэмнэр. Доруубуһуны тутсарар лаабырдары олохтоох балыһаһар аһаллар. Мугудай орто оскуолатын "Орленок" байаннай-спортивной куллубун I отделени-етын оболоро республикатаагы байаннай-патриотическай соннууҥа бастаан Смолен-скай куоракка республика чыһин көмүсүү барары сылдыһаллар.

— **Улуустаагы гимназия "Дьобур" лаабыра аһыллыа дуо? Кимнээх сыл-дыахтарай?**

— "Дьобур" лаабыр быйыл сайын кэһили-эктэр оболоругар аһыллыа. Гимназияга биз-мизэстэ көрүлэр.

— **Үөрэнээччи ханна сырыттаһына уу харчынан хамнас захсыан сөбү?**

— Уу харчынан волонтердар ыһаллар. Би-лигин номнуо үлэһэн ырааттылар.

— **Лаабырдары үбүлээһин туруга хайдаһыт?**

— Билинггигэ көрүлүбүт үлэһэн 50 бы-рыһыана кэлэ. Онон оболору босхо аһатар кыахтанныбыт. Сүрүннээх этиллибит лаабыр-дар бу ый ортотуттан үлэһэр саҕалаахтара. Истибикит куддук, үгүс туһалаах лаабыр үлэһиһик, онон оҥо сүрбүн баҕатынан тал-быт сиригэр сыннаһыан, сайынгы хамин туһалаахтык атаарыан сөп эбит.

Александра ВАСИЛЬЕВА.

МУНИЦИПАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ "ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС (РАЙОН)" ПОСТАНОВЛЕНИЕ

№ 141

От 25 июня 2004 г.

Об утверждении Порядка определения прилегающих к объектам территорий, где запрещается или ограничивается розничная продажа алкогольной продукции на территории Чурапчинского улуса

На основании Федерального Закона от 22 ноября 1995 года № 171 -ФЗ "О государственном регулировании производства и оборота этилового спирта, алкогольной и спиртосодержащей про-дукции", во исполнение постановления Правительства Республики Саха (Якутия) от 31 мая 2004 года № 260 "О порядке определения органами местного самоуправления Республики Саха (Яку-тия) прилегающих к объектам территорий, где запрещается или ограничивается розничная про-дажа алкогольной продукции", в целях профилактики и ограничения потребления алкогольной про-дукции, **постановляю:**

1. Утвердить новый Порядок определения прилегающих к объектам территорий, где запрещается или ограничивается розничная продажа алкогольной продукции согласно приложению.
2. Опубликовать настоящее постановление в улусной газете "Саҥа олох".
3. Контроль за исполнением настоящего постановления возложить на 1 зам. главы муницип-ального образования "Чурапчинский улус (район)" Попова Н.Н.

Глава муниципального образования
"Чурапчинский улус (район)" И.Н. АММОСОВ.

ПОРЯДОК определения прилегающих к объектам территорий, где запрещается или ограничивается розничная продажа алкогольной продукции

1. Настоящий порядок разработан в соответствии с Федеральным Законом от 22 ноября 1995 года № 171 -ФЗ "О государственном регулировании производства и оборота этилового спирта, алкогольной и спиртосодержащей продукции", постановления Правительства Республики Саха (Якутия) от 31 мая 2004 года № 260 "О порядке определения органами местного самоуправления Республики Саха (Якутия) прилегающих к объектам территорий, где запрещается или ограничивается розничная продажа алкогольной продукции (новая редакция)" и устанавливает общие прави-ла определения органами местного самоуправления прилегающих территорий, на которых запре-щена или ограничена продажа алкогольной продукции.

2. Для целей настоящего Порядка используется следующее понятие: прилегающая территория — зона вокруг объекта, на территории которой запрещена или ограничена продажа алкогольной продукции.

3. Согласно статье 16 Федерального Закона от 22 ноября 1995 года № 171 -ФЗ "О государ-ственном регулировании производства и оборота этилового спирта, алкогольной и спиртосодер-жащей продукции", пункту 3 постановления Правительства РС (Я) от 31 мая 2004 года № 260 "По-рядка определения органами местного самоуправления Республики Саха (Якутия) прилегающих к объектам территорий, где запрещается или ограничивается розничная продажа алкогольной про-дукции (новая редакция)" не допускается розничная продажа алкогольной продукции:

— в детских, учебных, культовых и лечебно - профилактических учреждениях и на прилегающих к ним территориях;

— лицам, не достигшим возраста 18 лет;

— без сертификатов соответствия и без маркировки федеральными специальными марками, акцизными марками, региональными специальными марками в соответствии со статьей 12 насто-ящего Федерального Закона;

— спиртных напитков с содержанием этилового спирта более 13 процентов объема готовой продукции в местах массового скопления граждан и нахождения источников повышенной опас-ности, на оптовых продовольственных рынках и на прилегающих к ним территориях.

К источникам повышенной опасности относятся: аэропорты, автовокзалы, автозапра-вочные станции, нефтехранилища и нефтегазоперерабатывающие предприятия, предприя-тия, производящие электрическую и тепловую энергию, промышленные предприятия (алмазной, угольной, строительной, лесоперерабатывающей отраслей), объекты стратегического (пищеком-бинат, водоканал, канализационные насосные станции) и военного назначения, объекты произ-водства и хранения взрывоопасных, воспламеняющихся, огнеопасных веществ и средств.

К местам массовых скоплений относятся: стадионы, вокзалы, аэропорты, кинотеатры, парки культуры и отдыха, пляжи, площади и проспекты, во время торжественных мероприятий, шествий, демонстраций, митингов, места лишения свободы, учреждения органов законодательной и испол-нительной государственной власти, рынки (автомобильные, строительные) и иные места мас-сового скопления.

4. Определить расстояние прилегающих территорий по прямой линии между ближайшими точками 100 метров, исходя из следующих условий:

4.1. Территории, прилегающие к детским, учебным, лечебно - профилактическим, культовым учреждениям, определяются путем установления расстояния в метрах от ограды (при ее наличии) указанных учреждений до ближайшей точки объекта лицензирования. При отсутствии о-грады в указанных учреждениях прилегающие территории определяются путем установления рас-стояния в метрах между двумя ближайшими точками указанных учреждений и объекта лицензи-рования.

4.2. В случае нахождения учреждения, в отношении которого не допускается розничная про-дажа алкогольной продукции, внутри здания с расположением на одном или разных этажах, при-легающей территорией считается вся внутренняя площадь здания, независимо от этажности.

4.3. Территории, прилегающие к местам массовых скоплений граждан и нахождения источни-ков повышенной опасности, к оптовым продовольственным рынкам, определяются путем установ-ления расстояния в метрах от ограды (при ее наличии) указанных мест до ближайшей точки объ-екта лицензирования. При отсутствии ограды прилегающие территории определяются путем установления расстояния в метрах между двумя ближайшими точками указанных мест и объекта лицензирования.

5. Решение об определении территорий, прилегающих к местам массового скопления граж-дан и нахождения источников повышенной опасности, к оптовым продовольственным рынкам, а также к детским, учебным, культовым, лечебно - профилактическим учреждениям, принимается главой муниципального образования и доводится до сведения населения муниципального обра-зования.

6. Должностные лица органов местного самоуправления за нарушение требований настояще-го Порядка несут ответственность в соответствии с действующим законодательством.

7. Лицензии на право розничной продажи алкогольной продукции, выданные до вступления настоящего постановления, считаются действительными в пределах указанных в них сроков.

Д-р. итгнннк балаһымнанга 1946 снллааха санга үерэжүн

СЭНЭЭРДИЭ, СЭРГЭХСИТИЭ

Диринг байулагар оморор өртөн хоноон суруйар, элбэхтик бэчээтгээр, үгүстэн биер холобуру ылааха "Алаас кыһа" диэн киэнник биллибит ырма тексин автора Василий Егорович ПЕТРОВ-Айыл "КЫНАТТААХ САНАА" диэн хонооннорун хомуруунньугун "Бичик" Национальной киингэ кыһата күн сырдыгын көрдөрдө.

Уопуттаах хоноонньуттан эрайбиллит элбэк. Ону киин, сиппит-хоптут пост буоларын өссө тагул итэбэтэн, ити эрэмнэбилитин толордо. Киингэ "Аар сэргэ аттыгар", "Сардаанаах саныннан" уонна "Таптал истинг тылларыны..." диэн салааларыгар оҕо саас ахтылбана, төрөөбүт дойдуга сүгүрүү, таптал, айылбаа харыстабыллаахтык сыһыаннаһы темалара туох да күүрээтмитэ суох үрдүк изиимилээхтик, ылынарарылаахтык арыллыбыттар.

Поззия диэн тулуй? Бу туһунан элбэх тылынэн түһэн кэпсээххэ сөл эбитэ буолуо. Ону Айыл бу курдук бэрт чуолкайдык быһааран кэбиспит:

КЭЛИЭ ЗЭИЭХЭ ПОЗЗИЯ

Алабаркаан-тэтэгэркээн
Аан ийэ дойдуну,
Айгыр-силли айылбаны
Абылата таптаахына—
Кэлиэ зэйиэхэ поэзия!

Кэрэ кыһы кэрэхсээн
Килбигийэ ийдэхсинэ,
Килбик, нарын тапталын
Кинизэх анаахына—
Кэлиэ зэйиэхэ поэзия!

Дьону кытта тэҥнэ
Дьоллоохтук олордоххона,
Үлэ үөрүүтүн билэн
Үлүскэниик үөрдэхсинэ—
Кэлиэ зэйиэхэ поэзия!

Сороҕор, баар, санаарбаан
Соҕотох да хааллахына,
Соҕотохсуйбут дууһабын
Сонута туотар буоллахына—
Кэлиэ зэйиэхэ поэзия!

Үчүгэйтэн долгуйан
Үөрөһүгү тухары,

Куһаҕантан хомойон
Хоргутарын тухары—
Кэлиэ зэйиэхэ поэзия!

Манньык суруйуу улахан дьобуртан, талаантан тахсар.

Хас биридди киһи ааспыт кэмнэри араастык өйдүүр.
Оттон Айыл диринг түгэһтээхтик манньык диир:

хох

Саадыҕай оҕуһу сайдаан, миннэн,
Смарбатыгар ааспыт кэми тизээн,
Саха дьонун урукку олоҕо
Саахха сүтэр, тэйдэр-тэйэр.

Ол сарбаҕа олорсон барсыбыттар
Олох кыһалбалара, үлэ ыраахтатара,
Ону кытта эмиз да ахтылбанаах
Олох урукку сэмэй үгэстэрэ.

Ол үгэстэри суохтаан дуу-хайдан дуу,
Олус чукуктар бүтүгү алаастар,
Өлүххэйа, түптэтэ суох сайылыктар,
Өбүтө, ыллара суох өтөхтөр...

Алаастан алааһы кэннигар хаалларан
Ааспыт кэм сарбаҕа ырааттар-ырааттар,
Аныгы кураттар аарааннарыттан арахан
Аны тэннүү дуо өбүгэбит алааһыгар?!

Сэргэбэ сыһыаннаан посттар суруйдулар ини-суруй-батылар ини. Айыл атыннык изээн, эргитэн этэн-тыһынан кэбиспитэ эрихситин эбитин:

ААР СЭРГЭ АТТЫГАР

Хаһан эрэ былыр бу төгүрүк алааска
Утуһан да олохсуйбуттар эбит дьон-сэргэ,
Ол кэмтэн ыла элбэх да уу устан аастаҕа,
Ордон турар арай бу иҥкэйбит аар сэргэ.

Эдэр киһи, эн аахайбааха аһа хаамыа
Ааспыт үйэ хаалларбыт бу ытык билигин,
Хаһан да эн санин, мыһа да санаама
Өбүгэн туруорбут аар ытык сэргэтин.

Бу сэргэ аттыгар тэһин туттардахтара
Этиэхтэн кэрэ, килбик кийит кыргыттар,
Мүгүрдэрин буларбатах буулаҕа боотурдар,
Ыгырыҕа сылдыар ытык, сээркээн сөһөттөр.

Сахам норуотун ааспыт аарыктаах айаанара,
Быста-быста салҕаммыт быһылааннаах олохторо,
Былыргы былыһаһыктаах ахсым-айаас дьыллара
Барыта бу аар сэргэбэ баайыллан турдахтара.

Эдэр киһи, бу манна чуумтура түстэххинэ,
Кэм-кэрдии туомтуу баайылларын сүөрдэххинэ,
Эн өбүгэлэринг улуу муударастарын булуорун,
Кинилэр курдук өһөстүк олоххо дьулуһуорун.

Тиһэбэр, аны биер хоһоону көрүөххэ. Саха киһитэ төрөөбүт алааһын хайдах саныырын. Манна да пост Айыл тупса кэрэхсэбиллээхтик, уратылаахтык хоһуйар:

АЛААҢЫМ

Төрөөбүт төгүрүк алааһым—
Бэйэтэ кыраһый сир саара.
Айылба кестүүтүн арааһын
Алааспар көрдүм ээ мин аара.

Суулма турар илинги элпэни
Суорба таас хайа дии санаатым,
Хотугу быллаардаах халдьаһы
Халтаг дьааһыларга ханылыаатым.

Аралыйар долгуннаах эбэбин
Акыйаан муораба хоһотум,
Куулаан сыжыстыыр көңүстүн
Кудулу өрүстэргэ холбоотум.

Каҕара чэлгийэр хонуубун
Күөх унаар истиллэ кэннээттим,
Халтаҕас, моонньоһон уктарын
Ханнык да күөх сада бизрээттим.

Алааһым тулата бэйэтэ
Аатырар-суолурар аар тайҕа...
Аан дойду дыктитэ-кэрэтэ
Алааспар баар эбит барыта.

Аны, дьэ, кыһынын сатылыа
Арктика, Антарктида тымныһа,
Туундара тунала тунаарыа,
Тумана, буурбата ытылыа.

Төрөөбүт төгүрүк алааһым—
Бэйэтэ кыраһый Аан дойду,
Айылба кестүүтүн арааһын
Алааспар көрдөөмүн мин булаам.

Дьэ итинник дыктитилээххэ поэзия өссө ардук туксан-сайдан, кыаһын ылан салҕана туруо. Күндү ааҕааччы, эн киингэн долбуура өссө биер бэртээхэй киингэнэн байыа, сэргэхсийиэ. Биер дойдубулаахтык бу санга хомуруунньуга эйигин эрэбил астыннарыа. Хантан булары автортан (26-164) сураһааха сөл.

Роман ДАНИЛОВ.

Николай ХАДААРЫСКИЙ

ЭБЭМ НАСТАА

Эбэм Настаа
Сэриин хадинаах толоснугар
Убайдарбын атааран баран,
Сайылыгын сыһытыгар
Тайах майгыгар өйөнөн
Сукуллан умса түһэн
Өөр-өр тураахтаабыта
Барбыт суолларын одуулаһа.
Төрөлүүт сүрэҕин чопчулара
Көрдөрбүтүнэн өлөр өлүүгэ
Барбыттарыттан уолуя хараастан
Тууйуллан, тумнастан тутуммаха
Санга таһааран ылаабыта.

Эбэм Настаа
Кырааммыт ол күнтэн
Кута-сүрэ айманан
Тосту кырдыахтаабыта.
Уолаттара эргиллибэттэрин,
Бэйэтин олоҕо уһаабатын
Сүрөбэ билбит этэ.
Ыалдьа сытан кэтэспит курдук
Хара суруктара кэлэрин кытта
Уккуннаах буолан ымаан бүтэн,
Сирдэри олобун түмүктээн
Суох буола, буор буола
Ол дойдуга бараахтаабыта.

Афанасий АНДРОСОВ

САНАТАЛЛАР

Албыны билбэт эдэрбөр
Таптал кыһынын куодуурутун
Таарыматтын салҕаныта
Ааспыт күндү өйдөбүннүк.

Кириэллэһим дьээн буолара,
Кэрэ этэ дыбарыаспар:
Көрү таптыыр оҕолорум,
Күүтэр-актар мин кэргэним...

Харчы, танас кырымчыга
Хаалдылыһа, моһуоктуура.

Күнүн айы мөхсөр үлэм
Күүлэйдэппэт этэ эбөөт.

Кылгас кэмтэ кыһылын-уолбун
Кыайарбынан үлүйбүтүм,
Олох бааллаах долгунугар
Олохтоох тыын буларым.

Күннэр-дьыллар уларыһан
Күүтэн буолан сүлүстэхтэр,
Аһым-суолум, хадим хаалбыт
Актар-таптыыр ыччаттарбар.

Эдэр ыччат куорсун аһыан
Эн дыһыгыттан үксэ көтөр,
Онно-манна уһа туттан
Оҕо сааспын санагалар.

БЫЛААРСЫАХ

Оҕо сааспыт ааста буолбаат,
Олүөххалаан бүтэ эбээт.
Эдэр кэммит биллибэккэ
Элэс гыһа көһүлбөккө.

Тапталлааһым, дьолбун микэ
Таайтарбытыг ырааппыта.
Кэмэ кэллэ кэпсээргэ
Кэтэх санаа хаалларбааха.

Олох уустук очурдара,
Оҕо, ыччат дуулаһара
Олус найаа чукуйбуттар,
Охор быйыл ыгырбыттар.

Дьоллоох дьонно ыраааммыт,
Дьылба Хаанга бэринэммит,
Бииргэ буруо таһаараммыт
Бизбэйдэһиэх биер мал буолан.

Маша НИКИТИНА, Чурапчы өрөгө оҕуолота

ТӨРӨӨБҮТ ДОЙДУМ

Мин төрөөбүт дойдубун,
Кини сырдык халлаанын,
Төлкөлөххөрүтү буорун

Сүрдээбин диэн таптыбын.
Үрдүк хатыһаах чарангар хаамарбын,
Кэрэ сибикхилээх толоснун көрөрбүн,
Тэнкэ тиһтэрдээх тыатыгар сылдыарбын
Олустук диэн сөбүлүүбүн.
Көрдөөх, көмүс күөмөйдээх
Күөрөгэй чымчаах барахсан
Көтөн дьирибинээн тахсан
Күөх сирэми айхаллыһа
Туоктааһар даҕаны күндү.
Бу кэтит таһаата кэмнэммэт
Кэрэ Сахам сирин,
Кини хомустаах күөлэрин,
Халын, сис ойуурдарын,
Аймак-билэ дьоннорбун
Ханна да буолларбын ахтабын.
Таптыбын Өлүөнэ Эбэ Хотун
Күлүмүрдэс алҕам уутун,
Сөрүүн сүөгэй салгынын,
Сааскы маннайгы нуургуһуну,
Сарыаллы кыһар сардаананы,
Көңүл үтүө түөлбөбин,
Өрөгөйдөөх үрүг күнүн,
Үөһээбит-улааппыт билиһин—
Иитэр-аһатар миз сирбин!

ИЙЭБЭР

Саамай күндү киһинэн
Булар микэ ийэкэм,
Кинини олус таптыбын,
Ахтабын, саныбын өрүүтүн.

Ийэкэм барахсан мичээрин көрөмүн
Ыраахан санааттан чэлһин түлэбин,
Нап-намын куолаһын истэммин
Үөрөбүн-көтөбүн, дьоллоохтун дэһэбин.

Хоһооммун айабын ийэбэр анааммын,
Киникэ анааммын ырыабын ылыһыбын,
Ийэбэр этэбин иһирэх санаабын,
Киникэ үтүөнү-кэрэни аныһыбын.

Ийэкэм истинг мөһсүүнө—
Куруутун микэ иннибэр,
Ийэкэм иһирэх тыллара—
Мэлдьитин микэ сүрэхтэр.

Ытыктыыр-убаастыыр киһибин
Мин аламай күнүгэ тэҥнибин,
Тапталлаах ийэм барахсаным
Туоктааһар да күндүтүк саныбын.

Ген СОЛОВЬЕВА, Хатылы өрөгө оҕуолота

САНАА ОЛУГА

Соҕоток турабын
Сир-халлаан ардыгар,
Туманым түлөбөр
Курустук эргийэр.
Бу туран көрөбүн
Хараҕа халлааммын,
Сабардыыр былытым
Саныһа устарым...

Оморор олобум
Ол онук салҕанар...
Хаһытты сатыһыбын
Былыты үрөммин,
Ыгырар курдуктун
Ый ыраас ылыһыгын.
Бу курдук соннуһа
Балачча тураммын
Ытыһыбын-соннуһун —
Сырдыгын көрдүбүн,
Ытаабыт характын
Өргүүдүк соҕобун,
Санааргыр санаабын
Сайгырдым оностон
Силсийдэ мин тылым,
Мин күтэр дөбөрүм.
Иһирээн ыла да,
Үл-үһө, үрдүккэ
Дабайан таһыста,
Хаһырдэ-ыһырдэ,
Хал-хара былыты
Үрө-тараа ыста,
Халлааны сырдатта,
Күлэр күн аһыгар
Көмүс суолу аста.

Соҕотуопка

БЫЛААН, ТУТТАРЫЫ УРАТЫЛААХ СЫЛА

Холбоотосун арыы сымар. Бу улууска биир улахан былааннахтарга киирсэр. Сыабы А.Н.Родионова хаһыс да сылын салайар. Урукку сыллартан биир үчүгэй үлэһэбинэн биллэлэр. Быйыл үтүт туттарыыга дуоһабардаһыт сорох дьонноруттан Мугудайдаабы ас-үөл комбинаты-

гар туттарааччылар эмиз бааллар. Ошон манны күнүзү үлө режимэ эмиз уларытылыбыт, "Бүгүн сыах үлэһиттэрэ сарсыарда биэс ангартан сылдьаллар", — дири Александра Николаевна. Иккинчэн, Мугудайга туттарылар үтүт үрдүк көрдөбүллээх буолан, манны үтүт сойутар ем-

кость туруоруллубут. Итинник мам ыйыттан саҕалаан ас-үөл комбинатыгар 11 тоннадан тахса үтүт барбыт. Ол барыта бастагы боруобатын эмиз бу сыаха ааспыт. Лаборантын Е.Н.Павлова үлэһит. Итинэн онто да суох элбэх үлэһит дьобус коллектива ноборууска элбээбит. Ол эрэ буолбатах, чааһынайтан туттарылар 1 кило үтүт транспортнай ороскуотун ангарын, ол эбэтэр 0,50 харчыны "Чурапчы" кооператив уйунар, ангарын дьон бэйэлэрэ. Итинэн хас бирдиди туттарааччыга тусла тэтэрээт аһыллыбыт. Маны эмиз сыах маастара учуоттуур. Оттон чааһынайдарга тизийи-таһыы ороскуотун "Чурапчы" кооператив бэйэтэ уйунар.

Бас ыйыттан күнгө 4 тоннадан тахса үтүт туттарылар. Ити былырынныгы көрдөрүүтөн итэрэһэ суох. Ити эрэри үтүт туттарыыга хайа да сыллаабыр хойутааһын тахсыбыт. Ол үтүт таһыыга киннээт техника булдуллубатаһыттан. Күнү-дьүлү бараан эрэ баран быһаарыллан, ол даҕаны бас ыйын 10 күнүтүн саҕа икки массыына туруоран, таһыллан эрэр эбит. 400-чээк хаһаайыстыбалаах нэһиликтэн 163-тэ, оттон 17 бааһынай хаһаайыстыбаларыттан 9-тара эрэ туттараллар. Ити үтүтүтүннээх бас ыйыгар, Чааһынай сектортан саамай элбэҕи А.Н.Сергеева 1,9 тоннаны, Л.П.Сысольтина 1,3 тоннаны, З.Д.Гермогенова 1,2 тоннаны туттарыттар. Бааһынай хаһаайыстыбалара уонна "Лаурат-95" ХЭО холбоон саҕа 14 тоннадан таһаарыттар. Мэлдьэхси үчээстэһиттан электро-уот быһынына эрэ туттара кэлэллэр. Бэйэлэригар былырын үлэһит киирбит үтүт астыыр минн-сыахтаахтар. Үтүт сыага куһаҕана суох чааһынайга 3,6, бааһынай хаһаайыстыбаларыгар 3,4 эбит.

— Электро-уот сэрэллээк ылаллар. Аварийнай дизель олус эргэрэр. Саҕаны туруорсабыт. Аны септик туолан турар, обортторор техникабыт суох, — диэн Александра Николаевна кыһалбатын кэпсир.

Быйылгы сезонга сыаха улахан өрөмүөн барбатах. Саҕатык тутуу буолан буолуо. Аны эрдэ бородууксуйаны туттарааччылар үтүт иһин зах-салларыгар сыах биир өтүтүт маҕаһынынаах этилэр, билигин продавецка суох буолан сабыллыбыт. Сыах иһигэр бэйэтүгэр барт аҕыйах ас-сортименнаах бородуукта, ас-үөл атылланар. Үтүт субсидиятын суотугар. Билиги сылдьар күммүтүгэр атыыга Мугудайдаабы ас-үөл комбинатын утаба, чэй, кэнсирбэ, макароннай оҥотуктар бааллар. Соросор кооперативтан аҕалыллан халбаһы, эт оҥотуктар уонна дьааһынан кийи скир арыта, сүөгэй тахсаллар эбит. Киһи үтүт бааһынай, чааһынай да буолун быйыл Правительство быһыт сыанатынан, ол эбэтэр 13 солк. 20 харчынан тутуллар. Мугудайдаабы үтүт сыаната үрдүк.

— Нэһилиэк дьаһалтатыттан өҥөйөн көрүү суох. Интэриэһиргээбэттэр. Баһылыктыт быйыл сыах боруогун атыллы илэк, — диһиллэр үлэһиттэр.

Манны нэһилиэк быйыл үккэ социальной сакааһын 610 тоннаан кемүсээбитин санатар тобросоох. Үлэни, тэрээһини ирдир улахан былаан эбээт.

С.СМИРНИКОВА.

Хаартыска: арыы сыабын үлэһиттэрэ (хаҕастан улус маастар А.Н.Родионова).

Здоровье

ДОНОРСТВО БЕЗВРЕДНО

Донором может стать каждый здоровый человек в возрасте от 18 до 60 лет, если нет противопоказаний.

1. Принадлежность к группе риска по СПИД (алкоголизм, наркомания, проституция, татуировки, гомосексуализм).
2. Сифилис, независимо от давности заболевания и результатов лечения, другие венерические болезни.
3. Все заболевания печени, независимо от давности.
4. Туберкулез, бруцеллез, туляремия, малярия, независимо от давности заболевания.
5. Гипертоническая болезнь 2-3 степени.
6. Ишемическая болезнь сердца, стенокардия, пороки сердца.
7. Злокачественные заболевания.
8. Остеомиелит, независимо от давности заболевания.
9. Язвенная болезнь желудка.
10. Диффузные и очаговые поражения почек.
11. Ампутации конечностей.
12. Выраженные нарушения желез внутренней секреции и обмена веществ.

13. Органические и функциональные поражения центральной нервной системы и психические болезни.
14. Отосклероз, глухонмота.
15. Иридоциклит, миопия больше шести диоптрий.
16. Бронхиальная астма.
17. Псориаз, экзема, инфекционные и аллергические дерматиты.
18. Вес тела меньше 50 килограмм.
19. Беременность, через год после родов.
20. Менструация (через 5 дней после окончания менструации).
21. Острые воспалительные заболевания (через месяц после выздоровления).
22. Прививки (через месяц).
23. Трансфузии крови (через год).

Если нет противопоказаний, донор вечером должен плотно поужинать, обязательно выпить, а в день кроводачи легкий завтрак с преобладанием жидкой пищи, запрещается употреблять жирную пищу, спиртные напитки, курить.

Для кроводачи донор обязан предоставить следующие справки: справка дерматовенеролога, УФСЭН об отсутствии инфекционных заболеваний по месту жительства, справку ФЛГ за последний год.

ЛЮБОТЫ ДОНОРАМ:

В день сдачи крови и ее компонентов, а также в день медицинского обследования донор освобождается от работы на предприятии независимо от формы собственности с сохранением среднего заработка за эти дни.

В случае если по согласованию с администрацией работник, являющийся донором, в день кроводачи вышел на работу, ему предоставляется по его желанию другой день отдыха с сохранением среднего заработка.

После каждого дня сдачи крови и ее компонентов донору предоставляется дополнительный день отдыха с сохранением за ним среднего заработка. Указанный день отдыха по желанию донора может быть присоединен к ежегодному отпуску или использован в другое время в течение года после дня сдачи крови и ее компонентов.

А.ПОПОВ, врач.

ЧАКЫРДААБЫ
СЫННАЛАН КИИНЭ

Евдокья Андреевна Сергеева директордаах Чакырдаабы Сынналан киинигэр улууска биллэр П.И.Петров курдук талааннаах дьон үлэһиттэр. Ааспыт сылга улуус нэһиликтэрин курактанилларгар нэһилиэк бастагы миэстэни ыларыгар бу дьобус коллектив кылаата улахан. Ол курдук, былырын Чурапчыга ытыллыбыт республикатаабы ыһааха культура Сынналан дьылларын курактанилларгар бастагы миэстэни ылары ситистилэ. Ол эрэ буолбатах, Сынналан киинэ республика фольклору пропагандалаар биер сүрүн базанан буолар. Манны "Күбэй" диэн дыкталлар, "Кыһык" тойкусттар ансамблара ситиһилиэхтик үлэһиттэр.

"СО" корп.

Хаартыска: Чакырдаабы Сынналан киини үлэһиттэрэ директор Е.А.Сергеева (ортоку) мытар планеркатыгар.

АТЫЛЫБЫТ

Чурапчы сэлэниһэтигэр куөл үрдүгэр, балыһа таһыгар турар уһайбалаах дьыһы. Сыаната кэпсэтиннэн, Билсэр аадырыскыт: Крупская уул., 5.

x x x

Суһаллык биер көлөт оҕорун, мотоблогу. Билсэр тел.: 42 - 419.

x x x

2001 сыллаах, 22000 км сүүрбүт, ГУР урууллээх УАЗ - 31514 "люкс" массыынаны. Билсэр аадырыскыт: Чурапчы сэл. Орджоникидзе уул., 19.

x x x

"Минский" мотоциклы. Сыаната — 15 тыһ. солк. Билсэр тел.: 25 - 605.

x x x

"Чыапара" ТХПК 2002 сыллаах, үчүгэй туруктаах УАЗ "Охотник" массыынаны сыанатын ангарыгар. Билсэр тел.: 28 - 367 (үлэ кэмигэр), 28 - 342 (үлэ чааһын кэнниттэн).

x x x

80 устуука кругляк дьылабынай маһы. Уһуна — 8,5 — 7,5 м. Билсэр тел.: 42 - 210 (субсэстэһини).

x x x

2001 сыллаах УАЗ "люкс" массыынаны. Дьүһүнэ — гранат. Сыаната 80 тыһ. солк. Билсэр тел.: 42 - 210.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү кымыстын, эдьийиһитин СОБАКИНА Евдокья Борисовна 50 саахын туолбуккунан итинтик-истигиник эбэрдэлиит!

Куруутун үөрө-көтө, үлэһин-хамсык сырыт. Олорун арыһынын Иннокентий Иннокентьевичтын оҕолоругут, үтүс аймактарыт тапталларынан уттанан уһунук, дьаллохтук олорорутугар баҕарабыт.

Эбэрдэни кытта аҕан, балтыларын, бырааттарын, кийиниттэрин, күлөттэрин, сизинэрин.

КӨННӨРҮҮ

"Саҕа олох" хаһыат от ыйын 3 күнүсү 80 (9141) №-ригар "Ытык Бахсы ыһаабы" диэн Оксана Жиркова матырыйаалыгар "СР Президени Дьык кэргэнгэ уонна оҕо дьылааларыгар комитетын председатели А.Е.Жирков" диэн "А.Е.Сергучев" диэн көннөрөн аарыллыахтаах. Автор тахсыбыт албас иһин тустаахтартан бйрестыи тынааларыгар көрдөһөр.

ҮЛЭБЭ ЫҢЫРАБЫТ

Төлөй нэһиликтэр "Ааһаа" бааһынай хаһаайыстыбатыгар уопуттаах манньыксыттар наадалар. Хамнастара дуоһабар быһыһынан төлөнөр. Билсэр тел.: 27 - 342.

x x x

Чурапчытаабы оройуоннай суут охраниккага (2), суоппарга наадыйар. Билсэр тел.: 41 - 168.

КУОРТАМНЫЫБЫТ

Суһаллык 1 хостоох, телефоннаах квартираны үс ыйга куортаннаһыт. Билсэр телефоннаһыт: 26 - 821 эбэтэр (22) 46 - 29 - 37.

Күндү аҕабыт, элбээбит, үлэ, тыыл ветерана ЗАХАРОВ Степан Степанович от ыйын 3 күнүгэр олохтон туорааһынан кэргэнигар Анна Егоровнага, оҕолоругар, сизэнэригар, хос сизэнэригар дириг ку-турдэмиһин тиздэбит.

Үрэх-Күөрэттэн Гаврил Капитонов, Чурапчыттан Капитоновтар, Захаровтар, Турантаевтар, Хатылыттан бары Захаровтар дьык кэргэттэрэ.

Кутурдэмиһин тиздэллэр:

— Кырдыаҕас таһыын Степан Степанович олохтон барбытынан саҕаһар Аанага, оҕолоругар, сизэнэригар, хос сизэнэригар сизэнэ С.Н.Чичигинаров, киһи дьык кэргэнэ, М.О.Федорова.

— Степан Степанович күн сириттэн барбытынан кэргэнигар Анна Егоровнага, кыһыгар, кийиниллэригар Ирина Степановнага, оҕолоругар, сизэнэригар Үрэх-Күөрэттэн, Одьулуунтан Капитоновтар, Баиннар, Теплоуховтар, Поповтар.

Редактор э.т. Г.И. ГОВОРОВА.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,
Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редактор — 41-332, отделлар — 41-265.
E-mail: Osanoaloh@churap.sakha.ru

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, Чурапчы улууһун "Саҕа олох" редакционной-издательской холбоһук государственной учреждение. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарына туһулууну контуруоллаауу уонна регистрациялар РФ бачаахка СР региональной управленийыгар 2003 с. бас ыйын 20 күнүгэр регистрациалаһыт нүөмэрэ — ПИ №19-0423.

"Саҕа олох" редакционной-издательской холбоһук Г.У. Офсетнай бэчээт. Сакааһын № 65. Тираж 1632. 05.07.2004 с. бэчээккэ бариллыа. Хаһыат нэдиэлээх үстэ: оптуорунньукка, чэлпикэргэ уонна субуотада тахсар.

Автор суругар этилэр санаа редакция позициягар мэлдьи сөп түбэһэр буолбатах. Сурукка ыймалар чакчылар кырдыктаахтарыгар аһыһыһына автор тус бэйэтэ сүтэр.